

Gerard Kramer

Huwelijk, slaapkamer en bed

WoordStudie

-

De antieke wereld was in veel opzichten een duidelijke wereld. Niemand van ons hoeft het daarom vreemd te vinden dat in het Grieks allerlei woorden voor huwelijk, slaapkamer en bed niet alleen met elkaar verband houden, maar ook te herleiden zijn tot de stam van het Gr. werkwoord voor *liggen*, namelijk *keimai*. We gaan twee van deze woorden in deze WoordStudie nader bekijken.

Het Griekse woord *koitè*

Het woord *koitè* komt vier keer voor. De meest basale en dus letterlijke betekenis vinden we in Lukas 11:7, waar de Heer iemand in een illustratief verhaal laat zeggen: ‘Val mij niet lastig, de deur is al gesloten en mijn kinderen zijn met mij naar *bed*’. In de drie overige plaatsen wordt het woord echter *overdrachtelijk* gebruikt.

In Hebrreeën 13:4 staat: ‘Laat het huwelijk bij allen in ere zijn en het *huwelijksleven* onbezoedeld’. Als vertaald zou zijn ‘en het bed onbevlekt’, dan had men hier wellicht een oproep in gezien de lakens periodiek te verschonen. De samenhang maakt echter duidelijk dat *bed* hier niet letterlijk wordt bedoeld, maar staat voor het *huwelijksleven*, voor het binnen de grenzen van het huwelijk beleven van de seksualiteit. Direct daarna staat namelijk vermeld: ‘want hoereerders en overspelers zal God oordelen’.

De twee resterende plaatsen zijn van Paulus, en hij maakt het ons niet gemakkelijk. In Romeinen 9:10 schrijft hij: ‘En niet alleen [zij] (nl. Sara), maar ook Rebekka, die *zwanger was* (Gr. *koitèn echousa*) van één: onze vader Izaäk’. Paulus verbindt hier het woord *koitè* (bed, huwelijksleven) met een deelwoord van *hebben* (Gr. *echoo*); er staat dus letterlijk ‘het bed hebbend’, oftewel ‘seksueel verkeer hebbend met’, vandaar ook, gezien het vervolg, ‘zwanger wordend van’.

Ten slotte gebruikt hij het woord *koitè* in een negatieve betekenis in Romeinen 13:13-14: ‘Laten wij, als op [de] dag, welvoeglijk wandelen, niet in zwelgpartijen en dronkenschappen, niet in *ontuchtigheden* (SV: *slaapkameren*) en uitpattingen, niet in twist en jaloersheid; maar doet de Heer Jezus Christus aan, en wijdt geen zorg aan het vlees om [aan] begeerten [te voldoen]’. Ook hier maakt de samenhang duidelijk dat het gaat om een bed dat men niet mag beslapen, dan wel een slaapkamer die men niet mag betreden. Het op zichzelf neutrale woord *koitè* heeft hier dus een negatieve betekenis en moet met zoiets als *ontuchtigheden* worden weergegeven.

Even een zijpaadje

Het is dit stukje uit Romeinen 13 dat een belangrijke rol heeft gespeeld bij de bekering van Augustinus (A.D. 354-430). Toen hij nog radeloos was en wanhopig op zoek was naar God, hoorde hij een stem van een kind uit een huis in de buurt telkens zeggen: ‘Neem, lees, neem, lees’. Die woorden heeft hij opgevat als een boodschap van God voor hem persoonlijk. Hij holde terug naar de plek waar hij ‘het boek van de apostel’ had laten liggen. Hij pakte het, sloeg het open en las stil het eerste gedeelte waarop zijn oog viel. Toen hij de beide al genoemde verzen gelezen had, wilde hij niet verder lezen. Hij schrijft daarover: ‘Opeens, precies bij het eind van deze zin, stroomde er zoiets als een licht van zekerheid mijn hart binnen en alle duisternis van twijfel vluchtte weg’¹.

¹ Augustinus in zijn autobiografie, *Confessiones* (Belijdenissen / Lofprijzingen) VIII 29.

Het Gr. woord *koitoo*n

In Handelingen 12:20 schrijft Lukas: ‘Hij (Herodes Agrippa I) nu was hevig vertoornd op [de] Tyriërs en Sidoniërs; zij kwamen echter eendrachtig naar hem toe en nadat zij Blastus, de kamerheer van de koning, hadden overreed, vroegen zij om vrede, omdat hun land door dat van de koning werd gevoed’. Het gaat om het begrip *kamerheer van de koning*, dat de weergave is van ‘de aan het hoofd van de *koitoo*n van de koning [gestelde]’.

De grondbetekenis van het Gr. woord *koitoo*n is *slaapkamer*, maar de functie ‘hoofd van de slaapkamer’ heeft zich ontwikkeld tot een algemene vertrouwensfunctie, die het best kan worden weergegeven als die van ‘kamerheer’. Hij stond als topambtenaar dicht bij de koning en kon daarom als bemiddelaar fungeren. In het Romeinse rijk was deze functionaris doorgaans een vrijgelatene. Lukas laat door zijn woordgebruik ook hier weer zien dat hij uitstekend op de hoogte is van de gebruikelijke aanduidingen van overheidsfunctionarissen in zijn tijd.

OudeSporen 2021

